



**O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISH
ISTIQBOLLARI**

Bekberganov Javohir Erkinboy o‘g‘li

Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti

“San’atshunoslik: san’at jurnalistikasi” ta’lim

yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish istiqbollari, uning iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda mamlakat hududida mavjud diniy-me’moriy meros obyektlari, ziyorat turizmining rivojlanish omillari, infratuzilmaviy imkoniyatlar hamda sohada mavjud muammolar o‘rganiladi. Shuningdek, ziyorat turizmini rivojlantirishning strategik yo‘nalishlari, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish va xalqaro turizm bozorida raqobatbardoshlikni kuchaytirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari O‘zbekiston ziyorat turizmi salohiyatining yuqoriligini hamda uni tizimli rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiy taraqqiyotiga sezilarli hissa qo‘shish mumkinligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: ziyorat turizmi, diniy turizm, madaniy meros, turizm infratuzilmasi, iqtisodiy rivojlanish, turizm strategiyasi.

Kirish. Globallashuv sharoitida turizm iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan sohalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, diniy va ziyorat turizmi xalqaro turizm bozorida barqaror o‘sish sur‘atlarini namoyon etmoqda. Ziyorat turizmi insonlarning diniy e‘tiqod, tarixiy meros va ma’naviy qadriyatlarni anglash ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi muhim ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida e‘tirof etiladi. O‘zbekiston boy tarixiy-madaniy merosi, islom sivilizatsiyasining muhim markazlaridan biri sifatida shakllangan diniy obidalari bilan ziyorat turizmini rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega. Samarqand, Buxoro, Xiva, Termiz kabi qadimiy shaharlarda joylashgan muqaddas qadamjolar, buyuk allomalar maqbaralari



va tarixiy me'moriy majmualar mamlakatning turizm jozibadorligini oshiradi. So'nggi yillarda O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati faol olib borilmoqda. Biroq ziyorat turizmini rivojlantirishda infratuzilma, xizmat sifati va marketing strategiyasi bilan bog'liq muammolar mavjud. Mazkur maqolaning maqsadi – O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish istiqbollari ilmiy jihatdan tahlil qilish va sohani takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Zamonaviy globallashuv jarayonida turizm sohasi jahon iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biriga aylanib, davlatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim omil sifatida e'tirof etilmoqda. Xalqaro turizm oqimlarining ortib borishi, madaniyatlararo integratsiyaning kuchayishi hamda insonlarning ma'naviy ehtiyojlariga bo'lgan qiziqishning ortishi natijasida turizmning yangi yo'nalishlari, jumladan, ziyorat turizmi jadal rivojlanmoqda. Ziyorat turizmi diniy e'tiqod, tarixiy-madaniy meros va ma'naviy qadriyatlar bilan uzviy bog'liq bo'lgan kompleks ijtimoiy-iqtisodiy hodisa sifatida ilmiy tadqiqotlarda muhim o'rin egallaydi.

Ziyorat turizmi nafaqat diniy motivatsiyaga asoslangan sayohat turi, balki madaniy diplomatiya, milliy brending, iqtisodiy diversifikatsiya hamda hududiy rivojlanishni ta'minlovchi muhim instrument sifatida ham qaraladi. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda ziyorat turizmi barqaror rivojlanish konsepsiyasi doirasida o'rganilib, uning iqtisodiy samaradorligi, madaniy merosni muhofaza qilishdagi o'rni va jamiyatning ma'naviy hayotiga ta'siri alohida ta'kidlanadi. Bugungi kunda xalqaro turizm bozorida diniy turizm segmenti barqaror o'sish sur'atlariga ega bo'lib, musulmon mamlakatlarida ziyorat turizmi iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri sifatida shakllanmoqda. Shu nuqtai nazardan, boy tarixiy-madaniy merosga ega davlatlarda ziyorat turizmini rivojlantirish strategik ahamiyat kasb etadi O'zbekiston Respublikasi Markaziy Osiyoda islom sivilizatsiyasining yirik markazlaridan biri sifatida ziyorat turizmini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega. Mamlakat hududida buyuk allomalar, muhaddislar va mutafakkirlar faoliyat yuritgan bo'lib, ularning ilmiy merosi jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotiga ulkan hissa



qo'shgan. Samarqand, Buxoro, Xiva, Termiz kabi tarixiy shaharlarda joylashgan diniy-me'moriy majmualar nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham muhim ziyorat maskanlari hisoblanadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli institutsional islohotlar amalga oshirilmoqda. Turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, viza rejimini liberallashtirish, transport kommunikatsiyalarini rivojlantirish va turizm xizmatlari bozorini takomillashtirishga qaratilgan davlat dasturlari ziyorat turizmi rivojlanishi uchun qulay shart-sharoit yaratmoqda. Biroq mavjud salohiyatdan to'liq foydalanish uchun sohada tizimli muammolarni ilmiy asosda o'rganish va strategik rivojlanish mexanizmlarini ishlab chiqish zarur.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi O'zbekistonda ziyorat turizmi salohiyatini kompleks tahlil qilish, uning rivojlanish istiqbollari aniqlash hamda sohani takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi – ziyorat turizmining nazariy asoslarini o'rganish, O'zbekistonda ushbu sohaning rivojlanish imkoniyatlari va muammolarini tahlil qilish hamda istiqbolli strategik yo'nalishlarni aniqlashdan iborat.

Ziyorat turizmining nazariy-konseptual asoslari. Ziyorat turizmi turizm industriyasining maxsus segmenti bo'lib, diniy motivatsiya asosida muqaddas maskanlarga tashrif buyurishni o'z ichiga oladi. Ilmiy adabiyotlarda ziyorat turizmi sotsiologik, iqtisodiy, madaniy va antropologik jihatdan kompleks fenomen sifatida talqin etiladi. Ushbu turizm turi insonlarning diniy e'tiqodi, tarixiy xotira va ma'naviy qadriyatlarini bilan bevosita bog'liq.

Ziyorat turizmining konseptual modeli quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi: diniy motivatsiya va spiritual ehtiyojlar, madaniy identifikatsiya va tarixiy meros, turizm infratuzilmasi va xizmatlar tizimi, iqtisodiy samaradorlik va hududiy rivojlanish. Zamonaviy ilmiy yondashuvlarda ziyorat turizmi barqaror turizm konsepsiyasi doirasida o'rganilib, uning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlik tamoyillariga mos ravishda rivojlantirilishi zarurligi ta'kidlanadi.



O‘zbekistonda ziyorat turizmining resurs salohiyati. O‘zbekiston ziyorat turizmi resurslari moddiy va nomoddiy madaniy meros obyektlarining boyligi bilan tavsiflanadi. Ushbu resurslar turizm jozibadorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi.

Diniy-madaniy meros obyektlari. O‘zbekiston hududida islom sivilizatsiyasining rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan buyuk allomalar faoliyat yuritgan. Ularning maqbaralari global miqyosda ziyoratchilarni jalb qiluvchi muhim turizm resursi hisoblanadi. Ushbu obyektlar nafaqat diniy, balki ilmiy-ma’rifiy ahamiyatga ham ega.

Tarixiy-me’moriy majmualar. Mamlakat hududidagi me’moriy obidalar o‘zining estetik va tarixiy qiymati bilan ajralib turadi. Ular turizm industriyasida madaniy kapital sifatida xizmat qiladi va milliy brend imijini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Nomoddiy madaniy meros. Milliy urf-odatlar, diniy marosimlar, an’anaviy madaniyat elementlari ziyorat turizmining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu omillar turizm mahsulotining autentikligini ta’minlaydi.

Geoiqtisodiy va geosiyosiy omillar. O‘zbekistonning strategik geografik joylashuvi, transport kommunikatsiyalarining rivojlanishi hamda xalqaro aloqalarning kengayishi turizm oqimining ortishiga xizmat qilmoqda.

Ziyorat turizmini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Ziyorat turizmi milliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasini ta’minlovchi muhim omil hisoblanadi. Ushbu soha yangi ish o‘rinlarini yaratadi, xizmat ko‘rsatish sektorini rivojlantiradi, hududiy infratuzilmani modernizatsiya qiladi, mahalliy byudjet daromadlarini oshiradi. Bundan tashqari, ziyorat turizmi jamiyatning ma’naviy hayotiga ijobiy ta’sir ko‘rsatib, milliy identifikatsiya va madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi.

Ziyorat turizmini rivojlantirishda mavjud institutsional va infratuzilmaviy muammolar. Ziyorat turizmi salohiyatining yuqoriligiga qaramay, sohani rivojlantirishda qator tizimli muammolar mavjud.



Infratuzilmaviy cheklovlar. Transport, logistika, mehmonxona xo‘jaligi va servis xizmatlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi turizm oqimining oshishiga to‘sqinlik qiladi.

Kadrlar tayyorlash tizimidagi muammolar. Turizm sohasida yuqori malakali mutaxassislar, professional gidlar va xizmat ko‘rsatish xodimlari yetishmasligi xizmat sifatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Marketing va brending strategiyasining sustligi. Ziyorat turizmi salohiyati xalqaro turizm bozorida yetarli darajada targ‘ib qilinmayapti. Zamonaviy marketing texnologiyalaridan foydalanish darajasi past.

Raqamli transformatsiyaning yetarli emasligi. Elektron turizm platformalari, raqamli xizmatlar va virtual turizm imkoniyatlarining cheklanganligi turizm rivojlanish sur‘atlarini sekinlashtiradi.

5. Ziyorat turizmini rivojlantirishning istiqbolli strategiyalari

Ziyorat turizmini rivojlantirish uchun quyidagi strategik chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq: turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish; raqamli texnologiyalarni keng joriy etish; xalqaro turizm bozorida milliy brendni shakllantirish; madaniy meros obyektlarini restavratsiya qilish; turizm xizmatlari sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish; barqaror turizm tamoyillarini joriy etish.

Mazkur strategiyalarni kompleks amalga oshirish ziyorat turizmining raqobatbardoshligini oshiradi va uning iqtisodiy samaradorligini ta‘minlaydi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston ziyorat turizmini rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega davlatlardan biri hisoblanadi. Boy diniy-madaniy meros, qulay geografik joylashuv va davlat tomonidan turizm sohasiga berilayotgan e‘tibor ziyorat turizmi rivojlanishining asosiy omillaridir. Shu bilan birga, infratuzilma, xizmat sifati va marketing bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etish zarur. Ziyorat turizmini kompleks rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta‘minlash, xalqaro imijni mustahkamlash va madaniy merosni asrab-avaylash mumkin. Kelgusida ziyorat turizmi bo‘yicha empirik



tadqiqotlar o'tkazish va innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etish muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Timothy, D. J., & Olsen, D. H. (2006). *Tourism, Religion and Spiritual Journeys*. Routledge.
2. UNWTO. (2019). *International Tourism Highlights*. World Tourism Organization.
3. Henderson, J. C. (2011). Religious tourism and its management. *Tourism Recreation Research*, 36(3), 303–312.
4. Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and the Environment*. Earthscan.
5. O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi materiallari.
6. Raj, R., & Griffin, K. (2015). *Religious Tourism and Pilgrimage Management*. CABI Publishing.